

AAR

circular 182

AMICS DE L'ART ROMÀNIC

Filial de l'Institut d'Estudis Catalans

abril 1999

Institut d'Estudis Catalans

—

Carme, 45-47

—

08001 Barcelona

EDITORIAL

El "Campanile" – torre inclinada – de Pisa és un dels monuments romànics més preats i visitats pels viatgers. Contemplar el conjunt del "Duomo", Baptisteri i "Campanile" d'aquesta històrica ciutat italiana és una de les fites de qualsevol itinerari turístic que tingui com a finalitat la Itàlia central: Roma i Florència. La ciutat de Pisa fou un dels primers centres mercantils que es desenvoluparen en produir-se la revolució artesana i comercial a l'occident europeu, a partir del segle XI. El conjunt catedralici és un document arquitectònic de fàcil lectura, exponent del potencial econòmic d'aquesta ciutat-estat en els segles XII i XIII.

El "Campanile" fou edificat al llarg de gairebé tres-cents anys. Iniciada la seva construcció en el segle XII, no va finalitzar-se fins als entorns de l'any 1370. En aquest moment, la torre havia començat a inclinar-se. Antonio Veneziano, en el seu fresc *Storia di San Ranieri. La traslazione delle spoglie del santo* (1384), aporta un testimoniatge documental: el "Campanile" tenia una certa inclinació que, potser, no es pot valorar tècnicament, però sí com a realitat d'un procés de degradació.

Aquesta inclinació obligà a tancar la visita pública, a partir de l'any 1989, i a iniciar treballs d'enginyeria en un intent d'aturar la progressiva inclinació i, d'ésser possible, procurar restablir la solidesa dels seus fonaments, evitant-ne així l'enderroc. La tasca ha estat complicada ja que la torre descansa sobre un gruix de deu metres de sorres, trenta metres d'argiles, i, fins al quaranta metres, no es troba terreny ferm. L'espessor dels seus murs, la qualitat de la pedra i dels ciments de calç han fet del conjunt arquitectònic una massa compacta que ha resistit aquest procés d'inclinació durant gairebé set-cents anys, arribant als nostres dies com a testimoniatge de la capacitat de resistència dels materials, davant l'agressió de la naturalesa. La supervivència del "Campanile" ha estat un veritable "miracle" de la tècnica.

La Comissió d'Experts, creada ara fa uns deu anys, espera assolir l'èxit: evitar la continuació de la inclinació i fer, fins i tot, una petita correcció a aquesta i assegurar la seva continuïtat. En fi, que l'any 2000, amb motiu de l'Any Sant, els pelegrins, una altra vegada, puguin gaudir del plaer de pujar els seixanta metres d'altura de la torre i admirar a vista d'ocell l'imponent paisatge que representa el conjunt catedralici, la ciutat de Pisa i el riu Arno.